

zondag van de herfst

Viering beschikbaar om:

10.00 uur op [Kerkomroep](#)

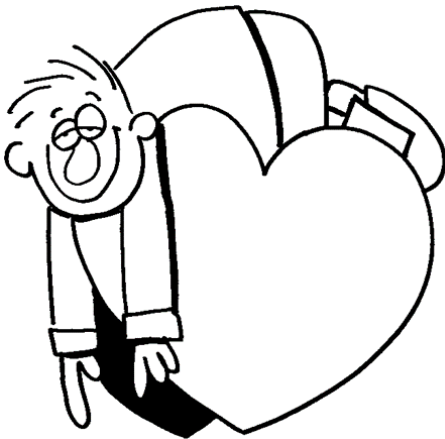
Na de dienst ook beschikbaar op www.pgij.nl

Voorganger: Ds. Peter van der Schans

Lector: Jeltje Boer

Orgel: Arie Metaal

m.m.v. gelegenheidszangers uit de gemeente

Thema: Liefde delen met jezelf, de ander en God

Protestantse gemeente te IJsselstein

- De Paaskaars brandt
- Orgelspel vooraf
- Welkom door de voorganger

In de gemeente waar ik ben opgegroeid werd in de middagdiensten de Apostolische geloofsbelijdenis voorgelezen.

In de morgendiensten werden steevast de Tien geboden gelezen. Tot vervelens toe, soms.

En geregeld was er dan een dominee die een samenvatting van de Tien Geboden las. Soms als afsluiting van de Wetslezing, soms in plaats van.

In de Statenvertaling klinkt het zó:

³⁴En de Farizeeën, gehoord hebbende, dat Hij de Sadduceeën de mond gestopt had, zijn tezamen bijeenvergaderd.

³⁵En een uit hen, zijnde een Wetgeleerde, heeft gevraagd, Hem verzoekende, en zeggende:

³⁶Meester! welk is het grote gebod in de wet?

³⁷En Jezus zeide tot hem:

Gij zult liefhebben de Heere, uw God, met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand.

³⁸Dit is het eerste en het grote gebod.

³⁹En het tweede aan dit gelijk, is:

Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.

⁴⁰Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.

Dat werd dan de hoofdsom van de wet genoemd.
 Vandaag staat die hoofdsom centraal: God liefhebben, je naaste liefhebben als jezelf.
 Ik zeg het vandaag zo: Liefde delen met jezelf, de ander en God.

Laten we ons toewijden door stil gebed.

AAN HET BEGIN

- Toewijding door stil gebed
- Groet en Bemoediging
- We gaan staan
- In de kerk wordt voor ons gezongen: intochtslied: Psalm 33:2 en 8
- Gebed aan het begin

*Dat verhevig, o God, toch wel zeer
 de kwaliteit van ons bestaan –*

*dat wij die andere mens
 kunnen binnenlaten in ons bewustzijn,
 kunnen huisvesten in onze aandacht.*

*Wij beschikken
 over het talent van de herbergzaamheid,
 het talent van de liefde,*

*liefde
 die royaal onderdak verschaft.*

*Vergeef het ons
 wanneer wij dit talent niet benutten -*

*waarmee wij, behalve anderen,
 ook onszelf ernstig benadelen.
 Onszelf, en ook U.*

God, hoe pover mens zijn we dan.

*Blijf dan geloven
 in uw bedoeling met ons,
 bepaal ons dan krachtig
 bij onze bestemming.*

*Opdat we mens zijn,
 waarachtig en ruimschoots mens.*

Amen.

(Talent, van Hans Bouma, *Op adem komen. Gebeden*, p. 68)

- We gaan zitten.
- In de kerk wordt voor ons gezongen: Psalm 103:3
- Smeekgebed, besloten met het door het viertal gezongen *'Heer, ontferm U!'*

(naar Sytze de Vries)

Here God,

als liefde wordt beproefd

- *door het ontij van de twijfel*
- *door verval van schoonheid*
- *door de sleur van alledag*
- *door zorg en ziekte*
- *door gebrek aan woorden*
- *door het al te bekende*
- *door de nacht van de verwijdering*
- *door de mist van jaloezie*
- *door blijvende ergernis*
- *door het gemis aan verrassing*
- *door onvrede en geweld*
- *door honger en dorst*
- *door armoede en afhankelijkheid*

Laat ons dan niet verdrinken

In onze eigen onmacht.

Laat ons niet nestelen

in onze onvrede.

Maar roep in ons wakker

nieuwe aandacht,

nieuwe woorden,

nieuwe gebaren,

met de vasthoudendheid

van uw liefde voor ons.

Zo bidden en zingen we: ...

- In de kerk wordt voor ons gezongen: een loflied: Lied 146C:1 en 7

DIENST VAN HET WOORD

- Gebed om de opening van het Woord

Grote en goede God,

verstevig wat er in ons is

aan geloof, hoop en liefde,

zodat wij doen wat U van ons wilt,

niet halfhartig of plichtmatig,

maar met volle overgave.

Dat wij dan gaandeweg mogen ervaren,

hoe veelbelovend dat is.

Dat bidden we voor ons hier in de kerk,

voor ieder ander die met ons verbonden is.

Amen

- Eerste Schriftlezing: Deuteronomium 6:4-9

4 Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige! 5 Heb daarom de HEER, uw God, lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten. 6 Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten. 7Prent ze uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u

naar bed gaat en als u opstaat. 8 Draag ze als een teken om uw arm en als een band op uw voorhoofd. 9 Schrijf ze op de deurposten van uw huis en op de poorten van de stad.

- In de kerk wordt voor ons gezongen: Lied 838:1
- Tweede Schriftlezing: Leviticus 19:1-2 en 17

1 De HEER zei tegen Mozes: 2 ‘Zeg tegen de gemeenschap van Israël: “Wees heilig, want ik, de HEER, jullie God, ben heilig.

...

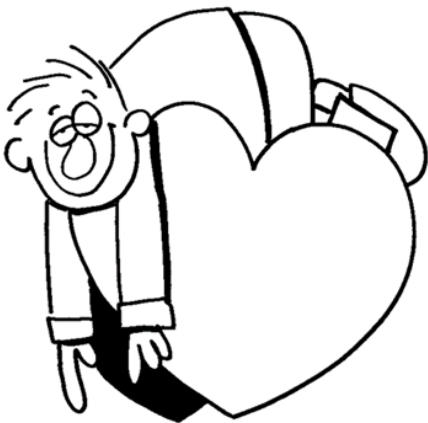
17 Wees niet haatdragend. Als je iemand iets te verwijten hebt, roep hem dan ter verantwoording en laad niet omwille van een ander schuld op je 18 door je te wreken of wrok te blijven koesteren. Heb je naaste lief als jezelf. Ik ben de HEER.

- In de kerk wordt voor ons gezongen: Lied 838:3
- Derde Schriftlezing: Matteüs 22:34-40

34 Nadat de farizeeën hadden vernomen dat hij de sadduceeën tot zwijgen had gebracht, kwamen ze bij elkaar. 35 Om hem op de proef te stellen vroeg een van hen, een wetgeleerde: 36 ‘Meester, wat is het grootste gebod in de wet?’ 37 Hij antwoordde: ‘Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. 38 Dat is het grootste en eerste gebod. 39 Het tweede is daaraan gelijk: heb uw naaste lief als uzelf. 40 Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.’

- In de kerk wordt voor ons gezongen: Lied 838:4
- Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Ik zocht een plaatje voor op de liturgie. Deze raakte me. Als ik probeer te benoemen waarom, dan denk ik aan twee dingen.

1. Ik voel me vermoeid om over liefde te praten en preken. En dat terwijl ik er zo naar hunker – voor mezelf en de mensen om me heen. Maar het kan zo afgezaagd zijn. Zo uitzichtloos ook. Elke keer verlangen we er naar, maar we worden teleurgesteld. Liefde wordt zo gemist. Zo vergeten. Zo verdraaid en verkocht.

2. En aan de andere kant dacht ik: precies die persoon op het hart heeft aandacht en liefde nodig. Het is iemand die er slecht aan toe is. Die daar ligt alsof hij is neergekwakt. Uitgeblust, zonder inspiratie en zin. Machteloos. Wat is liefde dan welkom!

Ik begin er daarom toch over. Over liefde. Over liefde delen, met jezelf, de ander en God. Omdat we niet zonder kunnen in ons leven.

Bij Matteüs gaat het over liefde in een vijandige sfeer. Farizeeën dagen hem uit, stellen hem op de proef. De Farizeeën vormen een groepering in het toenmalige Israël. Ze leggen een grote nadruk op rituele reinheid. En houden zich aan de mondelinge overlevering van de traditionele leefregels. Eentje van hen wordt op Jezus afgestuurd om hem kritisch te benaderen.

Hij moet van Jezus te weten zien te komen wat het grootste gebod in de wet is.

Daarmee wordt ingehaakt op een actuele discussie in die tijd. Soms ging het daarbij ook heftig aan toe. Men telde 613 geboden en verboden in de eerste boeken van de Bijbel, van Genesis tot en met Deuteronomium. Het is begrijpelijk, dat men dan de vraag stelde, welke geboden belangrijk, zwaar of groot waren en welke onbelangrijker, lichter of kleiner. Elke groep maakt zijn eigen keuze.

Het antwoord van Jezus zelf bestaat uit een verbinding van twee teksten uit het oude testament. De HEER, je God, liefhebben. En: Heb je naaste lief als jezelf.

Die **eerste** tekst komt uit Deuteronomium 6:4-5. De HEER, je God, liefhebben. Dat zijn woorden die een jood elke dag bidt. Waarmee hij leeft en werkt, dag aan dag.

Het gaat allereerst om liefde voor de HEER. Liefde voor de God van Israël. Liefde voor de God die zegt: 'Ik ben die Ik ben.' Liefde voor de God die heet 'Ik zal er zijn voor jou.' En bij die liefde gaat het om de gehele mens. Met al zijn verschillende functies en mogelijkheden. Met je beleidscentrum; met je aller-eigenste ik zoals dit naar buiten komt; met dat wat je innerlijk beweegt, je gezindheid. Het gaat om je hele gevoelsleven; je inzet; je verstand; je financiële en maatschappelijke mogelijkheden.

Je vertrouwt je liefdevol toe aan God die zelf boordevol liefde is. Met heel je hebben en houden; met alles wat in je is. Het gaat om totale betrokkenheid. En het betekent kiezen: het één minder belangrijk vinden dan het ander.

De **tweede** tekst komt uit Leviticus 19:18: Heb je naaste lief als jezelf.

Daarmee werd allereerst de mede-Israëliet, de volksgenoot bedoeld: familie, vrienden. Maar het werd ook uitgebreid tot ieder ander, geschapen naar Gods beeld. Ieder mens om je heen kan je naaste zijn. Of nog beter gezegd: jij kunt een naaste zijn voor ieder ander in je omgeving. Dus ook voor jou op zichzelf onbekende mensen.

Dan zit bij deze tweede tekst ook nog het stukje: je naaste liefhebben als je zelf. Dat 'als je zelf.' Hoe zit dat dan? Wordt bedoeld: je kunt pas van een ander houden als je niet eerst van jezelf houdt? Ik heb gemerkt, dat men in de uitleg toch minder snel uitkomt bij deze gedachte. Zulke uitleg gaat toch te snel in de richting van zelfverwerkelijking – een hoog goed in de moderne psychologie. Op zich is het goed als de psychologie geloof en theologie corrigeert. In de theologie is soms erg weinig aandacht geweest voor eigenwaarde van de mens. Daaronder hebben mensen zeer geleden. Het gaat er in de Bijbel niet om dat de mens maar zo klein mogelijk wordt gehouden. Dat Jezus van de mens durft te vragen, dat hij God liefheeft en de naaste als zichzelf, zegt al veel. De mens is tot liefde in staat. Jezus zou niets vragen als de mens daarop niet zou kunnen antwoorden. Maar dat zegt nog niet dat Jezus menselijke eigenliefde als basis voor het gebod ziet.

Jezus gebruikt een vergelijking. Wat is naastenliefde? Zij is 'als' eigenliefde. Een vergelijking vraagt om een standaard of norm waarmee een uitspraak vergeleken kan worden. Een voorbeeld hiervan vinden we in Matteüs 12:13. Jezus geneest de hand van een man en dan lezen we: '*zijn hand werd weer even gezond als de andere*'. De gezonde hand is de norm; de zieke hand wordt ermee vergeleken. Jezus zegt niet anders dan: Ik weet dat jullie jezelf lief hebt, heb zo ook de ander lief. Die ander is namelijk net als jij en vindt het, net zomin als jij, prettig om bestolen te worden. Of bedrogen te worden of beledigd of gediscrimineerd.

Goed, liefde. Liefde delen met God, met je zelf, met je naaste als jezelf.

Daarmee wordt de liefde de samenvatting van de geboden. En wordt de liefde tot het motto van ons leven. We worden opgeroepen te leven in een geest van liefde.

En dan gaat het om Bijbelse liefde. Die wordt ingevuld door o.a. Wet en Profeten. Daar horen liefde en barmhartigheid steeds bij elkaar. Liefde is iets wat gedaan moet worden. Liefde uit je, betoon je. Het gaat altijd ook om beschikbaarheid en inzet voor de ander die op onze liefde hoopt. Of er aan wanhoopt.

Daarbij gaat het niet om liefde als gevoel; als affectie. Als een opwelling van menselijke emoties. Als een gevolg van je je aangetrokken voelen tot iemand. De liefde waar hier steeds over gesproken wordt, is geen persoonlijke sympathie. Geen romantiek.

Het gaat om liefde als een houding ten opzichte van de ander. Om een *'way of life'*. En dan ook ten opzichte van mensen die je niet meteen sympathiek vindt. Je moet liefde dan niet koppelen aan 'hebben', maar eerder aan 'zijn'. Want anders gaat het om marktdenken en marktwaarde; om loven en bieden; om consumptie en ruilhandel, inclusief het inruilen voor iemand anders. Hier gaat het bij liefde vooral om uitstraling en gedrag. Het gaat om liefde die alles te maken heeft met herkenning van elkaar als even-mensen, als mensen-van-God. De ander verdient respect en eerbied. Je kijkt naar de ander zoals die is. Maar je ziet de ander zeker ook zoals die zou kunnen zijn. Je ziet die ander zoals die kan zijn in de ogen van God.

We hebben het hier steeds over liefde die opwelt uit andere bronnen dan die van het werkwoord 'hebben'. Het is belangeloze liefde. Onvoorwaardelijke liefde. Je praat er niet over op de manier van 'Wat krijg ik er voor?' Maar wel op de manier van 'geraakt' zijn. Het gaat om liefde die ons iets 'doet', die ons doet 'zijn', die ons werkelijk mens doet zijn. En dan hoeft je de ander niet leuk, aardig of lief te vinden.

Je liefde delen. Denk dan aan degene die jij niet kunt luchten of zien. Met wie jij iets hebt. Die anders denkt en doet dan jij. Die anders ruikt, er anders uitziet. Die anders leeft en gelooft. Wat dan? Hoe ga je daar mee om? Hoe spreek je over zo iemand? Juist ook als die persoon niet in de buurt is. Als je samen met anderen aan de koffie zit. Of in een kring op een verjaardag. Hoe praat je dan over mensen: Kraak je ze dan achter hun rug toch af? Of kun je respect en liefde tonen? Wat doe je als je over iemand hoort, of leest in de krant of in de sociale media? Schrijf je dan woest en ongenueanceerd van je af? En maak je iemand uit voor alles wat vies en vuil is? Hoe dan? Kun je liefde tonen? Respect?

Ik heb niet veel met mensen als Trump, Wilders en Baudet. En ook niet met criminelen. Of met complotdenkers. En ook zijn er altijd mensen in je omgeving die je wel weg zou willen wissen uit je nabijheid. Maar hoe uit ik dat? Hoe zeg ik dat? – als je het al zou moeten zeggen want soms is negeren beter. Hoe gedraag ik me tegenover hen?

Toen Trump ziek werd, kwam de vraag hier en daar op of je hem beterschap zou wensen of voor hem zou moeten bidden. Wat mij betreft: ja dus. En dan kun je hem het beste wensen in de meest brede zin van het woord. En je kunt het grondig met iemand oneens zijn, qua woord en gedrag, zonder die persoon af te breken tot onder de grond. En als iemand iets fout doet moet dat gezegd en besproken kunnen worden. De waarheid mag en moet onder ogen gezien worden. Maar je kan een mens niet laten opgaan in één of twee aspecten van zijn bestaan. Een mens is een mens voor God, van God.

Ik herinner me uit de afgelopen tijd een beeld dat indruk maakte.

Extreemrechtse demonstrant gered door Black Lives Matter-betoger in Londen

Een man die door omstanders werd geïdentificeerd als een ultrarechtse demonstrant werd zaterdag 13 juni jl., na in elkaar geslagen te zijn tijdens de Black Lives Matter-protesten in Londen, in veiligheid gebracht door een zwarte activist. De vijandigheid werd even aan de kant geschoven. De redder tilde het witte slachtoffer over zijn schouder en droeg hem, begeleid door politieagenten in gevechtstenuue, weg. Zo getuigt een verslaggever van persbureau Reuters.

Hoe je het ook wendt of keert – daar herken ik liefde. Over grenzen heen, in een uiterst hachelijke situatie. Wie had dat gedacht!

Nog een mooi citaat bij dit bericht en wel van een iemand die Auschwitz overleefde: *“Haat is nooit goed, liefde nooit verkeerd.”*

'Hate is never right, and love is never wrong.'
(Roman Kent, Auschwitz Survivor)

En als allerlaatste een diepe gedachte van de filosoof Soeren Kierkegaard:

“Wat verbindt [namelijk] het tijdelijke met de eeuwigheid, wat anders dan liefde? Om die reden gaat ze aan alles vooraf en blijft ze wanneer alles voorbij is.”

Amen.

- Meditatief moment: orgelspel
- In de kerk wordt voor ons gezongen: Lied 974:1, 2 en 5

DIENST VAN HET ANTWOORD

- Gebeden: dankgebed – voorbeden – stil gebed – samen bidden van het Onze Vader

(De kracht van de liefde)

*God, we danken u
voor de kracht van de liefde,*

*die grondtoon van geluk
die meetrilt in hoe we kijken,
wat we horen en ervaren.
Die doorklinkt in wat we zeggen
en nagalmt in wat we doen.*

*We danken u
voor de kracht van de liefde
die ogen kan doen stralen
en ontwapent met een lach.
Die koude harten ontdooit
en een warme golfstroom
door een mens kan sturen.*

*We danken u
voor de kracht van de liefde
die muren afbreekt
en verschillen overbrugt.
Die mensen zo sterk maakt
dat ze boven hun eigen
onmacht uit kunnen stijgen.*

(Greet Brokerhof van der Waa_Zeg het maar gewoon 3_p91)

*Wij bidden, Heer:
Om liefde die voortkomt uit het besef dat wijzelf door U worden bemind, ondanks onze tekortkomingen.
Om liefde die kinderen wordt aangeleerd en voorgeleefd door ouders en opvoeders.
Om liefde die belangeloos is, en meer gericht op andermans geluk dan op eigen voordeel.
Om liefde die verder gaat dan gelegenheidsliefdadigheid of een welwillende houding tegenover geestverwanten.
Om liefde die gezien wordt als een belangrijke factor in de betrekkingen tussen volkeren en tussen belangengroepen. Voorbede voor koningen, presidenten, ministers, staatssecretarissen, politici, partijgangers, e.d. Voor Trump, Wilders en Baudet.
Om liefde die fungeert als motor voor solidariteit en respect tussen kansrijken en kansarmen.
Om liefde die bestand is tegen de slijtage van de lange duur en tegen de waan van de dag.
Om liefde die een afspiegeling is van de liefde van u voor ons mensen.*

(Liefde_Heel die wereld_Pannekoek)

➤ Samuel Paty en leerkrachten en docenten

Stil gebed

Het 'Onze Vader'

Onze Vader die in de hemelen zijt,
uw Naam worde geheiligd;
uw Koninkrijk kome;
uw wil geschiede
gelijk in de hemel also ook op aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood,

en vergeef ons onze schulden,
 gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
 en leid ons niet in verzoeking
 maar verlos ons van de boze.
 Want van u is het Koninkrijk
 en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid.
 Amen.

- Delen van de bloemengroet

Inzameling van de gaven:

Omdat we niet kunnen collecteren in de eredienst vragen we u om uw collecte digitaal bij te dragen. We doen dat in het volle besef van onzekerheden bij gemeenteleden, ook op financieel gebied. Drie manieren om uw bijdrage te doen:

- U kunt uw bijdrage overmaken op de rekening van het College van Diakenen: NL43RABO0159278325 t.n.v. Diaconie Protestantse gemeente IJsselstein
- Via de website [Samen goed doen](#) komt u op een betaalpagina waar u uw gift via iDEAL kunt betalen.
- U kunt middels de QR-code betalen. U kunt met app (QR-lezer) de code lezen. Kies vervolgens voor 'via de website', zo komt u ook op de betaalpagina waar u via iDEAL uw bijdrage kunt overmaken.

Wij danken u van harte voor uw gift!

Namens het College van Diakenen en het College van Kerkrentmeesters:
 Jannie Schimmel en Daniëlle van den Houten.

AAN HET EINDE

- In de kerk wordt voor ons gezongen het slotlied (staande): Lied 791:1, 3, 4 en 6
- Uitzending
- Zegen

*De Heer legt zegenend zijn handen op ons hoofd,
 zodat onze gedachten helder en heilig zijn.
 De Heer legt zegenend zijn handen op ons hart,
 daar waar de liefde voor hem en mensen ontvlamt.
 De Heer legt zegenend zijn handen over onze handen,
 zodat wij in de wereld zijn liefdeswerk doen,
 velen tot een zegen.*

- In de kerk wordt voor ons gezongen: *Amen, amen, amen!* (Lied 431C)
- Orgelspel